

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 3, Article Number: 3C0075

SOCIAL SCIENCES

Received: November 2010

Accepted: July 2011

Series : 3C

ISSN : 1308-7444

© 2010 www.newwsa.com

Tayfun Çukur

Sema Etikan

Mugla University

tayfunc@mu.edu.tr

esema@mu.edu.tr

Mugla-Turkey

KIRSAL ALANDA KADININ EL SANATI FAALİYETLERİNİN KIRSAL KALKINMAYA KATKISI

ÖZET

El sanatı faaliyetlerinin bir taraftan kırsal kadının atıl işgücünü değerlendirirken, diğer taraftan önemli bir gelir kaynağı durumunda olması bu faaliyetlerin kırsal kalkınma açısından taşıdığı önemi göstermektedir. Bu araştırmada Muğla ili Milas ilçesi Çomakdağ-Kızılağaç köyündeki el sanatı faaliyetleri ve bu faaliyetlerin kırsal kalkınma üzerindeki etkileri incelenmiştir. Boncuk işi, yaneş, yapma bebek ve ipek dokuma köyde kadınların uğraştığı el sanatlarından bazılarıdır. Araştırmada kadınların el sanatı faaliyetleri ile uğraşma nedenlerinin başında %94.12 ile gelir elde etme isteği gelmektedir. Araştırmada ürünlerini pazarlamada kadınların %73.53'ünün ciddi sıkıntılar yaşadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Kalkınma, El Sanatları, Çomakdağ, Kadın, Milas

THE CONTRIBUTION TO THE RURAL DEVELOPMENT OF HANDICRAFT ACTIVITIES OF WOMEN IN RURAL AREA

ABSTRACT

Handicraft occupations have a great importance for rural development due to use of idle labor force and source of income. In this research handicraft occupations and its effects on rural development in Muğla province Milas district Çomakdağ-Kızılağaç village were examined. Beadwork, yaneş, rag doll and silk weaving are some of the handicraft occupations of women. The most important reason of women's handicraft occupations is desire of income (94.12%). It was found that 73.53% of women have serious problems for marketing their products.

Keywords: Rural Development, Handicraft, Çomakdağ, Women, Milas

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Kırsal kalkınma çalışmaları, kırsal alanların tarımsal, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kalkınmalarına olanak sağlayacak faaliyetler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu faaliyetler planlanırken kırsal alanların potansiyel kaynaklarını değerlendirmek temel amaçlardan birisidir. Böylelikle ekonomik faaliyetler çeşitlendirilerek refah düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Kırsal alanda potansiyel kaynaklardan birisi de hiç şüphesiz yöresel el sanatları faaliyetleridir. El sanatı; belli bir geçmişi, orijini olan kuşaktan kuşağa öğrenilerek günümüze gelen günümüzde eğitimi verilen görsel ve sanatsal değere sahip el ile belli bir üretim tekniği kullanılarak ya da sermaye ve tesis gerektiren ticari ya da bireysel amaçlı turistik ve otantik kullanım ve hatıra eşyası üretimine dayalı uğraşların ortak adıdır [1]. Kırsal alanda da daha çok kadının tarımdan arta kalan zamanlarında çoğunlukla tarımsal hammaddeyi değerlendirerek geleneksel bir üretim tekniği ile ortaya koyduğu ürünlerdir.

Bu çalışmada Çomakdağ-Kızılağaç köyü kadınlarının yöresel el sanatları uğraşları ve bu el sanatlarının kırsal kalkınma açısından önemi incelenmiştir.

Çomakdağ-Kızılağaç köyü, Muğla ili, Milas ilçesi sınırlarında yer alan 330 haneli ve 990 nüfuslu bir köydür. Beşparmak dağları üzerine kurulmuş olan bu köy, kadınlarının giyim-kuşamı, evlerinin mimari yapısı, düğünleri ve günlük yaşam tarzı ile kendine özgü gelenek ve göreneklere sahiptir.

Kırsal alanların potansiyel kaynaklarından biri olan ve kadınların uğraşları sonucu ortaya çıkan el emeği, göz nuru el sanatı ürünlerinin geleneksel giysiler aracılığı ile sergilenmesi ve ayrıca satışının yapılması da köyde gerçekleştirilen kırsal turizm faaliyetleri arasında yer almakta ve önem taşımaktadır.

Köyde kadınların geleneksel giysilerinin süslenmesinde kullanılan boncuk ve yaneş işi ile ipekli dokumacılık uzun süredir var olan geleneksel el sanatı uğraşlarındanıdır.

Boncuk işi; geleneksel giysilerden "üç-beş entari denilen ve içe giyilen uzun gömleğin yaka ve kol uçlarının, başa örtülen ve "çemperi" denilen örtünün altında kalan fes biçimindeki başlığın çene altından geçen ince şerit bağının ve yine geleneksel giyside arkada bele takılan kuşağın üzerinden sarkıtılan uzun dikdörtgen nazarlığın süslenmesi amacıyla yapılmaktadır (Şekil 1 ve Şekil 2) [2].

Şekil 1. Gömlek kolunda boncuk işi
(Figure 1. Beadwork (at sleeve edge))

Şekil 2. Boncuk işi nazarlık
(Figure 2. Beadwork (amulet))

Yaneş işleme; yine geleneksel giysilerden alta giyilen şalvarın paçalarının her iki yana bakan kısımlarının süslenmesi amacıyla yapılır. Genel olarak 40x50 cm boyutlarında pamuklu dikdörtgen bir kumaş yüzeyinde boşluk kalmayacak şekilde, ipek ipliği ile yörenin geleneksel motifleri kullanılarak işlenir ve her iki paçanın dışa bakan yanlarına dikilir (Şekil 3). İşlemede kullanılan ipek ipliklerin renkleri canlı ve parlaktır. Genellikle kırmızı, lacivert, sarı ve yeşilin tonları kullanılır [2, 3 ve 4].

Şekil 3. Yaneş işleme
(Figure 3. Yaneş)

İpek böceği üretimi ve ipekli dokumacılık da yörenin geleneksel uğraşlarından ve çok eski geçim kaynaklarından biridir. Bugün köyde birçok hane ipekböceği yetiştiriciliği yapmakta ve ipek ipliği üretmektedir. Ancak ipekli dokuma işi yapan kadın sayısı azalmıştır. Köyün tüm üretimini sadece birkaç kadın dokumaya dönüştürmektedir (Şekil 4) İpekli dokumalar en çok "çemperi" denilen başörtüsünde kullanılmaktadır.

Şekil 4. İpek dokuma
(Figure 4. Silk weaving)

Köyde 2007 yılında Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü işbirliğinde "El Sanatlarını ve Sanatkarlarını Destekleme Projesi" kapsamında "Geleneksel Giysili Çomakdağ Bez Bebek Projesi" başlatılmıştır [5]. Kültürel nitelikli folklorik bebek üretmek amacıyla başlatılan bu projede 4 ay eğitim, 3 ay da üretim olarak planlanan sürecin sonunda 3 usta öğretici ve 23 kursiyer sertifika almıştır. Köy kadınının atıl iş gücünün üretime yönlendirilmesi ve geleneksel giysilerin Çomakdağ bebekleri ile geleceğe taşınması açısından önemli olan bu proje sonunda folklorik bez bebek üretimi de köyün önemli el sanatı ürünleri arasında yerini almıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Çomakdağ bez bebeği
(Figure 5. Rag doll of Çomakdağ)

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Kırsal alandaki iş ve uğraşı alanlarının artırılması ve çeşitlendirilmesi kırsal kalkınma açısından önemli bir konudur. Kadın kırsal alanda birçok görevi yerine getirmektedir. Bir taraftan eviyle ilgilenirken bir taraftan da tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Diğer taraftan kadınların yöresel el sanatı ürünlerini üretip satmaları, aile bütçesine ek bir gelir sağlaması bakımından önemlidir. Çalışmada, Çomakdağ-Kızılağaç köyündeki kadınların el sanatı faaliyetleri ve bu faaliyetlerin kırsal kalkınma açısından incelenmesi önemli görülmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM (MATERIAL AND METHOD)

3.1. Materyal (Material)

Araştırma Muğla ili, Milas ilçesi Çomakdağ-Kızılağaç köyünde yürütülmüştür. Araştırma materyalini köyde el sanatı ile uğraşan kadınlara uygulanan görüşme formu ile kırsal kadın ve kırsal kalkınma konusunda yapılan çalışmalar oluşturmaktadır.

3.2. Yöntem (Method)

Köyde yaşayan ve el sanatları ile uğraşan kadınların, görüşme formunun uygulanması ile yaşları, eğitim ve medeni durumları ile uğraştıkları el sanatları, bu el sanatları ile uğraşma nedenleri, maddi durumlarına katkısı, pazarlama konusunda yaşadıkları sorunlar ve beklentileri belirlenmiştir. Gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülen çalışmada görüşme formları kadınlara birebir uygulanarak formda yer almayan sorularla da konu daha fazla açılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Uygulanan 34 görüşme formu 2010 yılı Nisan ayı içerisinde tamamlanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Araştırma bulguları, el sanatı ile uğraşan kadınların demografik özellikleri, el sanatı uğraşları, el sanatı ürünlerinin pazarlama koşulları ve kadınların el sanatı uğraşları ile ekonomik durumları arasındaki bağlantı olmak üzere dört grupta incelenmiştir.

4.1. El Sanatı ile Uğraşan Kadınların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular (Findings About Demographical Characteristics of Women who Exercise a Handicraft)

Araştırmaya katılan kadınların yaş, medeni durum ve öğrenim durumuna ilişkin bilgilerin dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Kadınların yaş, medeni durum ve öğrenim durumları
(Table 1. Age, marital status and education status of women)

Yaş	Sayı	%	Medeni Durum	Sayı	%	Öğrenim durumu	Sayı	%
Çalışabilir faal nüfus (15-64)	29	85.29	Evli	30	88.24	Okula gitmemiş	3	8.82
65 ve ileri yaş	5	14.71	Dul	2	5.88	İlkokul mezunu (5 yıl)	28	82.36
Toplam	34	100.00	Bekar	1	2.94	İlköğretim mezunu (8 yıl)	3	8.82
			Nişanlı	1	2.94			
			Toplam	34	100.00	Toplam	34	100.00

Araştırmaya katılan kadınların yaşları 18 ila 81 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 47’dir. Araştırmaya katılan kadınların %85.29’u 15-64 yaş aralığında iken %14.71’i 65 yaşın üzerindedir. Kadınların %82.36’sı ilkokul (5 yıl) mezunu iken, %8.82’si hiç okula gitmemiştir. Kadınların %8.82’si ise ilköğretim (8 yıl) mezunudur. Kadınların %88.24’ü evli, %5.88’i dul, %2.94’ü bekar ve %2.94’ü de nişanlıdır.

4.2. Kadınların El Sanatı Uğraşlarına İlişkin Bulgular (Findings About of Women’s Handicrafts Activities)

Çomakdağ-Kızılağaç köyünde kadınların çeşitli el sanatları faaliyetleriyle uğraştıkları tespit edilmiştir. Bunlar arasında yer alan boncuk işi, yapma bebek, yaneş ve ipek dokuma yoğun olarak uğraşılan el sanatlarıdır.

Tablo 2. Uğraşılan el sanatları
(Table 2. Handicraft occupations)

	n	%
Boncuk işi	7	20.60
Yapma bebek ve boncuk işi	12	35.29
Yaneş işleme ve boncuk işi	1	2.94
Terzilik ve boncuk işi	1	2.94
Yapma bebek, yaneş işleme, ipek dokuma	2	5.88
Yapma bebek, yaneş işleme, boncuk işi	9	26.47
Yapma bebek, yaneş işleme, ipek dokuma, boncuk işi	2	5.88
Toplam	34	100.00

Genelde kırsal ekonominin güçlenmesinde daha doğrusu kırsal kalkınmanın sağlanmasında en önemli etken kırsal alanın sahip olduğu varlıklardır .[6] Bu varlıklar arasında sayılabilen el sanatları yörede incelendiğinde kadınların %20.60’ı sadece boncuk işiyle uğraşırken, %35.29’u yapma bebek ve boncuk işiyle uğraşmaktadır. Kadınların %26.47’si ise yapma bebek, yaneş işleme ve boncuk işini birlikte yapmaktadır (Tablo 2).

Tablo 3. El sanatlarıyla uğraşılma süresi (Yıl)
(Table 3. Period of handicraft occupations) (Year)

	Yıl (ortalama)
Yapma bebek	2.76
Yaneş işleme	14.53
İpek dokuma	26.25
Boncuk işi	14.57

Araştırmaya katılan kadınların köyün geleneksel el sanatlarından olan ipek dokumacılığını ortalama 26.25 yıl, yine geleneksel yaneş işlemeyi de ortalama 14.53 yıldır yaptıkları, yakın zamanda köyde proje kapsamında başlatılan yapma bebek uğraşısını ise sadece 2.76 yıldır yaptıkları görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 4. El sanatları ile uğraşma nedenleri
(Table 4. Reason of handicraft occupations)

	n	%
Gelir elde etmek için	12	35.29
Boş zamanımı değerlendirmek için	1	2.94
Gelir elde etmek ve çeyiz olarak kullanmak için	1	2.94
Gelir elde etmek ve kendi ihtiyacını karşılamak için	5	14.72
Gelir elde etmek ve boş zamanımı değerlendirmek için	7	20.59
Gelir elde etmek ve örf ve adetlerin devamı için	2	5.88
Çeyiz olarak kullanmak ve kendi ihtiyacını karşılamak için	1	2.94
Gelir elde etmek, çeyiz olarak kullanmak, kendi ihtiyacını karşılamak için	1	2.94
Gelir elde etmek, çeyiz olarak kullanmak, boş zamanımı değerlendirmek için	1	2.94
Gelir elde etmek, kendi ihtiyacını karşılamak, boş zamanımı değerlendirmek için	1	2.94
Gelir elde etmek, kendi ihtiyacını karşılamak, örf ve adetlerin devamı için	1	2.94
Gelir elde etmek, çeyiz olarak kullanmak, kendi ihtiyacını karşılamak için, boş zamanımı değerlendirmek için	1	2.94
TOPLAM	34	100.00

Kadınların el sanatları ile uğraşma nedenleri, Tablo 4'de görüldüğü gibi çok çeşitlilik göstermektedir. Kadınların el sanatları ile uğraşma nedenlerinin başında gelir elde etme isteği (%35.29) gelmektedir. Gelir elde etmek ve boş zamanını değerlendirmek için el sanatları ile uğraşan kadınların oranı ise %20.59'dur. Yine gelir elde etmek için ve kendi ihtiyacını karşılamak için el sanatları ile uğraşan kadınların oranı ise %14.72 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. El sanatı ile ilgili eğitim alma durumu
(Table 5. Situation of take education related handicraft)

	n	%
Eğitim alan	14	41.18
Eğitim almayan	20	58.82
TOPLAM	34	100.00

Araştırmaya katılan kadınların %41.18'i el sanatları ile ilgili herhangi bir eğitim almazken %58.82'si ise eğitim almıştır (Tablo 5). Eğitim alanlar "Geleneksel Giysili Çomakdağ Bez Bebek Projesi" kapsamında yürütülen kursa devam eden ve sertifika alan kursiyerlerdir.

Eğitim almayan 20 kadına hangi konuda eğitim almak istedikleri sorulmuştur. Elde edilen bilgiler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Eğitim almak istediği konular
(Table 6. Demand of education subjects)

	n	%
Teknik eğitim	2	10.00
Pazarlama	7	35.00
Teknik eğitim ve pazarlama	2	10.00
Pazarlama ve bilgisayar eğitimi	1	5.00
Eğitim almak isterim ancak zamanım yok	1	5.00
Eğitim almak istemiyor	7	35.00
TOPLAM	20	100.00

Kadınların %35'i sadece pazarlama konusunda, %10'u sadece üretim tekniği ile ilgili konularda, yine %10'u üretim tekniği ve pazarlama konusunda eğitim almak istemektedir. Kadınların %35'i ise eğitim almak istemediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 7. El sanatları dışındaki uğraşı alanları
(Table 7. Other occupations apart from handicrafts)

	n	%
Ev işleri	6	17.65
Bitkisel üretim	3	8.82
Ev işleri ve bitkisel üretim	7	20.59
Ev işleri ve hayvansal üretim	1	2.94
Bitkisel üretim ve hayvansal üretim	1	2.94
Ev işleri, bitkisel üretim, hayvansal üretim	16	47.06
TOPLAM	34	100.00

Kırsal alanda tarımsal faaliyetler kırsal kadının önemli bir faaliyet alanı durumundadır. Kadınlar gerek bitkisel üretim gerekse hayvansal üretim faaliyetlerine günlük çalışma zamanlarının büyük bir çoğunluğunu ayırmaktadırlar [7]. Çomakdağ-Kızılağaç köyünde de araştırmaya katılan kadınların hemen hemen yarısı (%47.06) ev işleri ile birlikte bitkisel üretim ve hayvansal üretim faaliyetinde bulunmaktadır (Tablo 7).

Tablo 8. El sanatı uğraşılıarı ile ilgili beklentiler
(Table 8. Expectations related handicraft occupations)

	n	%
Devlet desteği	8	23.54
Konu ile ilgili teknik bilgi verilmesi	1	2.94
Pazarlama olanaklarının artırılması	5	14.72
Özel bir satış yerinin kurulması	2	5.88
Devlet desteklemesi ve konu ile ilgili teknik bilgi verilmesi	1	2.94
Devlet desteklemesi ve tanıtım faaliyetlerinin artırılması	5	14.72
Devlet desteklemesi ve kooperatifçiliğin geliştirilmesi	2	5.88
Devlet desteklemesi ve özel bir satış yerinin kurulması	1	2.94
Tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve pazarlama olanaklarının artırılması	1	2.94
Kooperatifçiliğin geliştirilmesi	1	2.94
Kooperatifçiliğin geliştirilmesi ve gençlerin el sanatlarına ilgi göstermesinin sağlanması	1	2.94
Pazarlama olanaklarının artırılması ve özel bir satış yerinin kurulması	1	2.94
Devlet desteklemesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması, kooperatifçiliğin geliştirilmesi	1	2.94
Devlet desteklemesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması, pazarlama olanaklarının artırılması	1	2.94
Devlet desteklemesi, konu ile ilgili teknik bilgi verilmesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması, kooperatifçiliğin geliştirilmesi	1	2.94
Beklentim yok	2	5.88
TOPLAM	34	100.00

Kadınların el sanatı uğraşmaları ile ilgili beklentileri Tablo 8'de gösterilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadınların çok farklı beklentileri bulunmaktadır. Kadınların %23.54'ü el sanatları faaliyetlerine yönelik devlet desteği beklerken, kadınların %14.72'si devlet desteklemesi ile birlikte tanıtım faaliyetlerinin artırılmasını, yine %14.72'si pazarlama olanaklarının artırılmasını istemektedir. %5.88'i ise beklentisinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 9. El sanatları uğraşmalarını sürdürme nedenleri
(Table 9. Reasons of continuation of handicraft occupations)

	n	%
Boş zamanını değerlendirmek	4	11.77
Gelir elde etmek	19	55.89
Mesleği devam ettirmek için	3	8.82
Boş zamanını değerlendirmek ve gelir elde etmek	1	2.94
Gelir elde etmek ve yapılabilecek başka iş olmaması	1	2.94
Gelir elde etmek ve geleneksel giysilerin devamını sağlamak	2	5.88
Gelir elde etmek ve torunlara anı olarak bırakmak	1	2.94
Yapılabilecek başka iş olmaması	3	8.82
TOPLAM	34	100.00

Ankete katılan kadınların tamamı gelecekte de el sanatlarıyla uğraşmayı düşünmektedir. Kadınların %55.89'u gelir getirdiği için, %11.77'si ise boş zamanını değerlendirmek için gelecekte de el sanatlarıyla uğraşmayı düşünmektedir (Tablo 9).

4.3. El Sanatı Ürünlerinin Pazarlama Koşullarına İlişkin Bulgular (Findings About Marketing Conditions of Handicraft Products)

Araştırmada el sanatı ürünlerinin genellikle köye gelen turiste ve tüccara satıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ürünler ilçe pazarına nadiren götürülmektedir. Bazı ürünlerin ise sipariş usulü ile pazarlandığı belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında yer alan 34 kadından 9'unun yapma bebek ile uğraşmadığı belirlenmiştir. Yapma bebek uğraşısı olan 25 kadına ürettiği ürünleri nasıl pazarladığı sorulmuş, alınan cevaplar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Yapma bebek ürünlerinin pazarlanması
(Table 10. Marketing of rag doll products)

	n	%
Satmıyor	1	4.00
Köye gelen turiste satış	9	36.00
Sipariş usulü satış	1	4.00
Fuar ve sergilerde yapılan satışlar	1	4.00
Tüccara ve köye gelen turiste satış	1	4.00
Köye gelen turiste ve ilçe pazarında satış	10	40.00
İlçe pazarında ve internet yoluyla satış	2	8.00
TOPLAM	25	100.00

Kadınların %40'ı ürettikleri yapma bebekleri hem köye gelen turistlere hem de ilçe pazarında satmaktadır. %36'sı ise sadece köye gelen turistlere satış yapmaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan 34 kadından 20'si yaneş işleme ile uğraşmamaktadır. Yaneş işleyen 14 kadına ürettiği ürünleri nasıl pazarladığı sorulmuş, alınan cevaplar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Yaneş işlemlerin pazarlaması
(Table 11. Marketing of yaneş)

	n	%
Satmıyor	4	28.57
Köye gelen turiste satış	3	21.43
Sipariş usulü satış	1	7.14
Tüccara ve köye gelen turiste satış	1	7.14
Köye gelen turiste ve ilçe pazarında satış	3	21.43
İlçe pazarında ve internet yoluyla satış	2	14.29
TOPLAM	14	100.00

Yaneş işleyen kadınların da %21.43'ü ürettikleri işlemleri hem köye gelen turistlere hem de ilçe pazarında sattıkları görülmektedir. Yine %21.43'ü ise sadece köye gelen turistlere satış yapmaktadır. Bununla birlikte % 28.57'sinin işlemlerini satmadıkları belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında yer alan 34 kadından 30'u ipek dokuma ile uğraşmamaktadır. Bu eski geçim kaynağı ile uğraşan kadın sayısı köyde oldukça azalmıştır. Sadece dört kadının ürettiği bu dokumalar, ya sipariş usulü hazırlanmakta ya da köye gelen turiste pazarlanmaktadır.

Tablo 12. İpek dokumaların pazarlaması
(Table 12. Marketing of silk weaving)

	n	%
Satmıyor	2	50.00
Köye gelen turiste satış	1	25.00
Sipariş usulü satış	1	25.00
TOPLAM	4	100.00

Araştırma kapsamında yer alan 34 kadından 2'si boncuk işi ile uğraşmamaktadır. Boncuk işi yapan 32 kadına ürettiği ürünleri nasıl pazarladığı sorulmuş, alınan cevaplar Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Boncuk işlerinin pazarlaması
(Table 13. Marketing of beadworks)

	n	%
Satmıyor	3	9.38
Köye gelen turiste satış	11	34.38
Sipariş usulü satış	2	6.25
Fuar ve sergilerde yapılan satışlar	1	3.13
Yakın çevreye (aile, akraba, komşu gibi) yapılan satış	1	3.13
Tüccara ve köye gelen turiste satış	1	3.13
Köye gelen turiste ve ilçe pazarında satış	10	31.25
Köye gelen turiste ve sipariş usulü satış	1	3.13
Köye gelen turiste ve fuar ve sergilerde yapılan satışlar	1	3.13
İlçe pazarında ve internet yoluyla satış	1	3.13
TOPLAM	32	100.00

Boncuk işiyle uğraşan kadınların %34.38'i sadece köye gelen turistlere satış yaparken, %31.25'i ürettikleri ürünleri hem köye gelen turistlere hem de ilçe pazarında satmaktadırlar. Sadece pazarda satış yapanların oranı ise %5.88'dir. %8.82'si ise satış yapmamaktadır.

Tablo 14. Pazarlama konusunda sorun yaşama durumu
(Table 14. Occasion of experiencing difficulties on marketing)

	n	%
Evet	25	73.53
Hayır	7	20.59
Satmıyor	2	5.88
TOPLAM	34	100.00

Araştırmaya katılan kadınların %73.53'ü el sanatları ürünlerinin pazarlanması ile ilgili sorun yaşarken, %20.59'u herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir (Tablo 14).

Ürettikleri ürünlerin pazarlanmasında sorun yaşayan 25 kadına bu sorunların neler olduğu sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15. Pazarlama konusunda yaşanan sorunlar
(Table 15. Problems on marketing)

	n	%
Satış yapılabilecek uygun bir mekanın olmaması	21	84.00
Satış fiyatının düşüklüğü	2	8.00
Tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği	1	4.00
Tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği ve kooperatifçiliğin geliştirilememesi	1	4.00
TOPLAM	25	100.00

Pazarlamayla ilgili sorunların başında %84'lük bir payla uygun bir satış ortamının bulunmaması gelmektedir.

4.4. Kadınların El Sanatı Uğraşmaları ile Ekonomik Durumları Arasındaki Bağlantıya İlişkin Bulgular (Findings About Linkage Between Handicrafts Activities and Economical Situation of Women)

Yöresel el sanatı faaliyetleri bir taraftan köydeki kadınların atıl durumdaki işgücünü değerlendirirken diğer taraftan kadınların maddi durumlarına katkı sağlayan bir faaliyet alanı olarak değerlendirilebilir.

Tablo 16. Kadınların kendi maddi durumları hakkındaki görüşleri
(Table 16. Opinions of women related own monetary situation)

	n	%
İyi	3	8.82
Orta	26	76.47
Kötü	5	14.71
TOPLAM	34	100.00

Kadınlara kendi maddi durumları hakkındaki görüşleri sorulmuş, alınan yanıtlara göre Tablo 16 oluşturulmuştur. Tablodan da görüldüğü gibi, kadınların %14.71'i maddi durumunun kötü olduğunu düşünürken, %8.82'si ise maddi durumunun iyi olduğunu düşünmektedir. %76.47 ile büyük bir çoğunluğu maddi durumunun orta düzeyde olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların %79.41'inin el sanatları dışında ikinci bir gelir kaynağı bulunmaktayken, %20.59'unun ikinci bir gelir kaynağı bulunmamaktadır. Tarımsal faaliyetler kadınların gelir kaynaklarının başında yer almaktadır. Diğer gelir kaynakları arasında turizm merkezlerinde sezonluk çalışmalar gelmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan 34 kadından 2'si ürettiği el sanatı ürünlerini satmamaktadır. Satış yapan 32 kadının bu uğraşlarından iyi bir kazanç elde edememe durumları incelendiğinde, kadınların %68.75'i el sanatları uğraşlarından iyi bir kazanç elde edemediğini belirtirken, %31.25'i ise iyi bir kazanç elde ettiğini belirtmiştir

Araştırma kapsamına alınan kadınlara elde ettikleri kazancın toplam gelirleri içerisindeki payı ve maddi durumlarına katkısı sorulmuş, verdikleri cevaplar Tablo 17 ve Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 17. El sanatlarının kadının toplam geliri içerisindeki payı
(Table 17. Share of handicrafts woman total income)

	n	%
Tamamı	6	18.74
Yarısı	1	3.13
Dörtte biri	8	25.00
Çok azı	17	53.13
TOPLAM	32	100.00

Araştırmaya katılan kadınların %18.74’ünün gelirlerinin tamamı el sanatı ürünlerinin satışından oluşmaktadır. Diğer taraftan araştırmaya katılan kadınların büyük bir çoğunluğunu oluşturan %53.3’ü ise el sanatları faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın toplam gelirlerinin çok az bir bölümünü oluşturduğunu belirtmiştir (Tablo 17).

Tablo 18. El sanatlarının maddi duruma katkısı
(Table 18. Contributions of handicrafts on monetary situation)

	n	%
İyi	2	6.24
Orta	11	34.38
Kötü	19	59.38
TOPLAM	32	100.00

Tablo 18’de el sanatı uğraşılarının kadınların maddi durumuna katkıları gösterilmiştir. El sanatları faaliyetlerinin maddi durumuna katkısının iyi düzeyde olduğunu düşünen kadınların oranı %6.24 iken, orta düzeyde olduğunu düşünen kadınların oranı %34.38 olarak tespit edilmiştir. %59.38’i oluşturan büyük bir kesim ise bu faaliyetlerin maddi durumlarına katkısının olmadığı yönünde cevap vermiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Çomakdağ-Kızılağaç köyü, Milas ilçesinin kendine özgü geleneksel el sanatı uğraşılarna sahip köylerinden birisidir. Yaneş işleme, boncuk işleri ve ipek dokumanın yanı sıra başlangıcı yakın bir geçmişe dayanan geleneksel giysili yapma bebek üretimi de köyün yöresel el sanatları arasında yerini almıştır. Köyde el sanatları ile uğraşan ve araştırma kapsamında yer alan 34 kadının %73.52’si yapma bebek işiyle uğraşmaktadır.

Gelir elde etmek kadınların el sanatlarıyla uğraşma nedenlerinin başında gelmektedir. %94.12’si el sanatlarıyla uğraşma nedenleri hakkındaki soruya cevap verirken “gelir elde etmek” yanıtını birinci sırada söylemişlerdir.

Köyün geleneksel el sanatlarından boncuk işi, yaneş işleme ve ipek dokuma anneden kıza öğrenilerek geçmişten günümüze sürdürülmektedir. Ancak geleneksel giysili yapma bebek üretimi “El Sanatlarını ve Sanatkarlarını Destekleme Projesi” kapsamına açılan kurs ile öğrenilmiş ve kurs sonunda devam eden kadınlara sertifika verilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan kadınların %41.18’ini bu kursta eğitim alanlar oluşturmaktadır. Geri kalan kadınların el sanatları konusunda benzeri ya da başka herhangi bir eğitimleri bulunmamaktadır.

Herhangi bir eğitimleri bulunmayan 20 kadının %35’i eğitim almak istemezken diğer %35’lik bölümü ürettikleri ürünlerin satışına yardımcı olması açısından “pazarlama” konusunda eğitim almak istemektedirler.

Kadınların el sanatları dışındaki uğraşılarını büyük ölçüde (%82.35) tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır.

Kadınlara el sanatları uğraşları ile ilgili beklentileri sorulduğunda "devlet desteği" beklediklerini birinci sırada belirtmişlerdir. Bununla birlikte "pazarlama olanakları" ile "yöresel el sanatlarının tanıtımı konusundaki faaliyetlerin artırılması" da beklentileri arasında yer almaktadır.

Büyük bir çoğunluğun gelir elde etmek için uğraştıkları bu el sanatlarını yine büyük bir çoğunluğun (%55.89) gelecekte de gelir elde etmek amacıyla devam ettirmek istemeleri araştırmada elde edilen bir başka sonuçtur. Bununla birlikte araştırmaya katılan kadınların tamamının gelecekte de el sanatlarıyla uğraşmayı düşünmesi, yöresel el sanatlarının varlığını sürdürmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılmasının sağlanması açısından önemlidir.

Üretilen el sanatı ürünlerinin tamamı öncelikli olarak köye kırsal turizm faaliyetleri kapsamında gelen turiste pazarlanmaktadır. İlçe pazarında, fuar ve sergilerde, internet yoluyla ya da sipariş usulü yapılan satışlar ise oldukça azdır. Ancak ürünlerini pazarlamada kadınların %73.53'ü ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Bu sıkıntıların en başında da satış yapabilecekleri uygun bir mekanın olmaması gelmektedir. Kadınlar köyde her birinin ürünlerini pazarlayabileceği ve köye gelen turistlerin burada alışverişini rahatça yapabileceği mağaza tarzında bir mekan ve ilçe pazarında bir stand istemektedir. Bugün uygulanan satış şekli ise sokak aralarına serilen bezler üzerinde ürünlerin teşhir edilmesi şeklindedir.

Kadınlar gelir elde etmek amaçlı yaptıkları bu el sanatı ürünlerinin maddi durumlarına katkısını değerlendirdiklerinde, %59.38'i oluşturan büyük bir çoğunluğu bu katkının "kötü" düzeyde olduğu yorumunu yapmışlardır.

Doğru bir pazarlama yöntemi ve ortamının sağlanamamış olması kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından son derece önemli bir faaliyet olan el sanatlarının aynı zamanda kırsal kalkınmaya yapacağı katkı açısından önemli olan rolünü de bu köyde gereğince yerine getirememesine neden olmaktadır. Bu sorunun çözülebilmesi için yerel yönetimin desteği büyük önem taşımaktadır. Yerel yönetimi harekete geçirebilecek en önemli unsurlar ise köy muhtarlığı ve Milas İlçesi Çomakdağ-Kızılağaç Köyü ve Havalisi Kültür, Turizm, Araştırma ve Geliştirme Derneği'nin pazarlama faaliyetlerinde daha aktif rol alması ile el sanatları üretim ve pazarlama kooperatifinin bir an önce kurularak hayata geçirilmesidir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Ölmez, F.N. ve Etikan, S., (2008). "Kavramsal açıdan el sanatları sorunsalı" *I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu*. Gazi Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları - 1. 369-383s. Ankara.
2. Demir, D. ve Ünal, S., (2005), *Ege'de Bir Köy Çomakdağ Kızılağaç Üzerine Sosyal ve Kültürel Bir Değerlendirme*, Milas Kaymakamlığı Kültür Yayınları No:1, Milas.
3. Ak, H.İ., (2004), *İlçemiz Milas*, Çaba Yayınları, s.30, İzmir
4. Sevinç, B., (2006), "Milas Çomakdağ Köylerinde Yapılan Dokumalar ve Yaneşler", *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Bildiriler Cilt 1. İzmir. s. 116-126
5. Anonim, (2008), *T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, 2007 Yılı Faaliyet Raporu*, Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Ankara.
6. Çeken H., Karadağ, L. ve Dalgın D., (2007), "Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma", *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 1-14.
7. Özçatalbaş, O. ve Özkan B., (2003), "The Role of Women in Agriculture and Rural Development in Turkey", *AJWS Vol.9 No.4*, 114-124.